

## **Conferentie Safe & Open Hoger Onderwijs:**

Op woensdag 6 juni vond de conferentie Safe & Open Hoger Onderwijs plaats in Utrecht. Centraal stond de uitdaging voor instellingen om enerzijds een open leergemeenschap te zijn en anderzijds een veilige leer- en werkomgeving voor medewerkers en studenten te bieden. De dag werd georganiseerd door het programma [Integrale Veiligheid Hoger Onderwijs \(IV-HO\)](#).

*Tekst: Marjolein van Trigt*

### **Opening**

Een symbolischer plek dan het Academiegebouw in Utrecht is moeilijk te bedenken voor een conferentie over integrale veiligheid. Anton Pijpers, voorzitter van het College van Bestuur van de Universiteit Utrecht, herinnert de bezoekers eraan dat hier in de aula in 1579 de Unie van Utrecht werd ondertekend. Hierna werd de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden een feit. Het Domplein speelde al veel langer een centrale rol in de veiligheid van de stad. Ooit lag hier het verdedigingsstelsel van de Romeinen. "Wegkruipen in een fort of een gangenstelsel schiet tegenwoordig tekort," zegt Pijpers. "Deze tijd vraagt om een actieve integrale benadering. We moeten leren denken in risico's en scenario's."

Ron Bormans, voorzitter van de stuurgroep IV-HO, kondigt een tweede Unie van Utrecht aan. Het programma IV-HO wordt overgedragen aan de koepelorganisaties. In de acht jaar dat IV-HO bestond, zagen de leden steeds nieuwe veiligheidsissues op tafel verschijnen, van cyber tot radicalisering. Op dit moment staat de academische vrijheid onder druk, signaleert de Raad van Advies in een [advies](#) (pdf). "We zijn de vanzelfsprekendheid kwijtgeraakt om te mogen zeggen wat je denkt," zegt Bormans. Hogeronderwijsinstellingen willen een open leergemeenschap zijn, met ruimte voor discussies en experimenten, maar ook een veilige leer- en werkomgeving bieden. Dat wringt steeds vaker, aldus de RvA.

### **Keynote**

Keynote speaker Maxim Februari wijst op het 'belang van ongemak' in het hoger onderwijs. Door ongemak uit de weg te gaan, creëert een instelling kunstmatige harmonie. Dat leidt tot een gebrek aan betrokkenheid; er is geen aandacht voor het collectieve belang. Februari: "Alles begint met een 'just culture': je durven uit te spreken zonder angst voor bijvoorbeeld ontslag."

In een recent artikel in Vrij Nederland beschrijft Thijs Broer een aantal [voorbeelden van censuur op opleidingen](#). Studenten een veilige plek bieden, betekent dat je niet buigt voor censuur, betoogt Februari, maar neem het gemor ondertussen wél serieus. "Luister naar de bezwaren van 'bestudeerde groepen' wanneer zij stellen dat theorieën niet deugen. Dat is ook wetenschapstheoretisch verstandig."

Niet dat universiteit en hogescholen de oren moeten laten hangen naar studenten. Studenten die menen een minderheid te representeren, vergeten dat ze zelf een machtsfactor vertegenwoordigen. Februari: "Als colleges van bestuur meegaan met studentencensuur, gaan ze in tegen belang van kwetsbare groepen."

Niet politiek activisme is een bedreiging, maar de omgang ermee, is de boodschap. Breng het activisme terug tot de inhoud, adviseert Februari.

### **Forumgesprek**

Bij het forumgesprek van de Raad van Advies blijkt teleurstellend genoeg niemand te vinden die vóór het beknotten van de vrijheid van meningsvorming is. De teneur is dat bestuurders, medewerkers en studenten vooral samen constructief het gesprek moeten aangaan. Andrea Donker, lector Kennisanalyse Sociale Veiligheid aan de Hogeschool Utrecht, stelt voor om de net vernieuwde gedragscode aan alle curricula toe te voegen. "Onze jeugd weet relatief weinig van mensenrechten." Ze roept de affaire Buikhuizen in herinnering en de kramp die de affaire veroorzaakte in de universitaire wereld. Maar is het wel aan de colleges van bestuur om te zeggen wat wel en niet mag? Anton Pijpers vindt van niet. Marnix Eysink Smeets, lector Publiek Vertrouwen in Veiligheid bij Hogeschool Inholland, zegt: "Het gaat in toenemende mate over moraliteit in plaats van integriteit. Daar moeten jullie leiderschap tonen." Pijpers benoemt een incident waarbij een spreker aan de Universiteit Utrecht het spreken onmogelijk werd gemaakt. Gespreksleider Bram Douwes vraagt hoe je zoiets nu integraal aanpakt. Het gaat om de totale sfeer in de organisatie, stelt Eysink Smeets. "Draait het om onze rendementcijfers of om kwaliteit?"

Misschien moet je zo'n spreker verplicht een tour door universiteit geven, zodat alle studenten ermee geconfronteerd worden, stelt Ira Helsloot voor. Hij is hoogleraar Besturen van Veiligheid aan de Radboud Universiteit. Maxim Februari merkt op dat er van sociaal activisme vandaag weinig sprake is. "Iedereen is het hier volkomen met elkaar eens. Je wil de stem van de lastpakken ook horen."

### **Overdrachtsmoment**

De voorzitter van de Vereniging Hogescholen, Thom de Graaf; de voorzitter van de VSNU, Pieter Duisenberg en Directeur-generaal Marcelis Boereboom van het ministerie van OCW presenteren een [intentieverklaring](#) met afspraken om samen op te trekken voor integrale veiligheid in het hoger onderwijs. De Graaf denkt hardop terug aan zijn tijd als burgemeester, toen hij regelmatig meemaakte dat een demonstratie niet werd toegestaan vanwege een te boos publiek. "Bestuurders hebben een reflex om problemen te laten voortduren door ze uit de weg te gaan," zegt hij. "Echte vrijheid begint pas waar het ongemakkelijk wordt."

"De vrijheid om te denken en zeggen wat je wil, vormt de kern van de academische wereld," voegt Duisenberg daaraan toe. Boereboom waarschuwt om niet in een regelreflex te schieten. Anderzijds belooft hij dat het ministerie veel kan doen op het gebied van ondersteuning. "De beste universiteiten zijn binnen een democratische staatsvorm actief. We delen universele waarden en daar moeten we pal voor staan."

### **Afwegingskader**

Over tot de praktische zaken. Per 1 januari 2019 geldt een verplicht afwegingskader bij de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Onderwijsinstellingen moeten een afwegingskader hanteren bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling. Vanaf 1 juli 2018 moet het afwegingskader af

zijn, zodat de instellingen tijd hebben om te oefenen. Paul Goossens, manager integrale veiligheid Hogeschool Rotterdam, heeft een compleet product samengesteld, bestaand uit een herschreven meldcode, een concept vaststellingsbesluit, een afwegingskader, een stroomschema stappen meldcode en een stroomschema voor afwegingskader). Het is te downloaden op de [website](#).

### **Dreigingsbeeld**

In opdracht van het programma IV-HO ontwikkelde COT het [Dreigingsbeeld Hoger Onderwijs](#). Het dreigingsbeeld geeft een beeld van welke dreigingen er zijn voor hoger onderwijsinstellingen en hoe ze zich ontwikkelen. Veiligheidsmanagers kunnen het Dreigingsbeeld gebruiken om binnen de eigen instelling met het bestuur en medewerkers de dialoog over veiligheid te voeren. Dreigingen blijken trendgevoelig. Niet voor niets worden privacy en cyber; sociale veiligheid en zorgwekkend gedrag door veiligheidsexpert gezien als grootste dreigingen voor het hoger onderwijs. Volgens Laurens van der Varst van COT worden klassieke dreigingen uit overbekendheid soms onderschat.

### **Workshop: modelgesprek RvT**

Een viertal workshops zet de conferentiegangers aan het werk. In de workshop van Marlies Bos wordt besproken hoe een model voor een goed gesprek over integrale veiligheid tussen het College van Bestuur en de Raad van Toezicht eruit zou kunnen zien. Zo'n gesprek zou bijvoorbeeld jaarlijks kunnen plaatsvinden. Het biedt de kans om samen met een helicopterview naar de organisatie te kijken. Bos stelt dat de RvT als sparringspartner kan dienen, mits het CvB zich veilig voelt om ook die onderwerpen te delen waarover minder controle bestaat, bijvoorbeeld door gebrek aan kennis. In het gesprek zouden in ieder geval de visie op veiligheid en de Risk Appetite (de mate waarin de instelling bereid is risico's te nemen) aan de orde moeten komen. De workshopbezoekers willen dat die visie hanteerbaar is, dus goed te vertalen naar de organisatie. Maak het besprokene concreet in een investeringsagenda. Benoem ook wat niet uitvoerbaar is en waar de verantwoordelijkheden ophouden. De deelnemers verwachten dat met name sociale veiligheid een heet hangijzer is in zulke gesprekken. "Dat raakt je eigen normenkader."

"Als het CvB in staat is om in kwetsbaarheid en vertrouwen met de RvT te spreken over moeilijke kwesties, dan druppelt dat door in de rest van de organisatie," verwacht Bos. "Veiligheid gaat iedereen aan."

### **Privacy event**

Het zal u niet zijn ontgaan dat de AVG sinds 25 mei van kracht is. Het risico van de nieuwe Europese privacywetgeving is dat we allemaal veranderen in 'turfsmurfen', in de woorden van Erwin Bleumink, directielid van SURF. We zetten kruisjes in de juiste vakjes, voldoen aan de verplichtingen, maar vergeten waar het nu eigenlijk om draait. Daarom organiseert SURF een privacyveiling. Wie offert de meeste persoonlijke gegevens op, in ruil voor een weekendje weg? Het blijkt nog moeilijk om tot een winnaar te komen. Een aantal conferentiegangers is bereid om bankrekeningnummer, pincode en burgerservicenummer met een volle zaal te delen. Doe met deze informatie wat u wil.

Tot slot leggen drie ervaringsdeskundigen de zaal een aantal privacy-dilemma's voor. Daniëlle Dijkman, beleidsadviseur Inholland beschrijft een casus met zieke studenten in het buitenland en een casus van een buitenlandse student die in Nederland een psychose krijgt en zijn gegevens wist. Wat mag je als instelling doorgeven, aan wie?

Rogier Ragetlie, coördinator integrale veiligheid bij de Erasmus Universiteit, ziet steeds meer studenten die zich zorgelijk gedragen. Soms zozeer, dat medestudenten en medewerkers zich onveilig voelen. Hoe bewaak je zowel het belang van de persoon als van de instelling? Erwin Bleumink deelt mee dat vanuit IV-HO de ambitie bestaat om een protocol te ontwikkelen dat moet verduidelijken onder welke omstandigheden je gegevens mag delen.

Anita Polderdijk-RIjntjes is onder meer functionaris gegevensbescherming bij hogeschool Windesheim. Zij wijst op de spanning tussen het beveiligen van systemen enerzijds en het profileren van gebruikers enerzijds. "Waar begint beveiliging en waar eindigt privacy?"

### **Wrap up**

Marjolein Jansen, vicevoorzitter van het CvB van de Vrije Universiteit, sluit namens de stuurgroep IV-HO de conferentie af. Ze roept op om kennis met elkaar te blijven delen en stelt vast dat sommigen daarin fanatieker zijn dan anderen. "Ik zie elke keer dezelfde bestuurders. De rest krijgt nog een nablijfsessie."

